

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 10.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 23. ЈУНА (3. СРПЊА) 1873.

ГОДИНА I.

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут поједно. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. п. За СРБИЈУ г. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. п. За све друге земље год. ф. 8.; по год. ф. 4.; четврт год. ф. 2. За огласе плаћа се за ред 5 почина. Предлата и све наруџбине шаљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетиње.

БОКА ПРАМА НОВОЈ МИТРОПОЛИЈИ.

Кога не изненади установа буковинско-далматинске митрополије, којег ли православног Србина у живац црквеног осјећања не дирну, и тешко неувриједи?

Сви наши листови једногласно протестоваше противу тог симовоље; сви дадоше израза увријеженом осјећању народном и црквеном; сви се окренуше Далмацији и Боки которској гледајући шта ће синови ових сестара покрајина предузети да сачувају права своје цркве, да удаље грозету јој опасност и понижење.

И на велико опће задовољство народне видо се племенити и живахни покрет на приморју нашем запуштеном. Тај покрет удари путем најзаконитијем, у облику најдостојанственије озбиљности. Управ се престолу царском непосредно окренуло представљама, које круни до знања стављаху да је његово министарство установом нове митрополије прешло границе закона државног и под ноге ставило најсветија права цркве православне; и у исто доба најсвечаније изјавише да тим канонима црквени забрањују ступити у заједницу са новијем митрополитом под казном анатеме.

На челу овога покрета видно се преосвештени владика Кнежевић; а прве опћине далматинске покрет су сачињавале; „Н. Лист“ задарски подржавно га је; и познаваоци црквеног права расправе су научне печатали у одбрану нападнуте православне цркве далматинске.

Заиста диван приказ и коме од запуштеног и потлаченог живља српског у Далмацији нијесмо могли надати се.

Толко се тек могло очекивати од Боке которске.

Али на велико чуђење свију не само да Бока није предјачила, него се није ни придружила покрету браће далматинске и новоустановљене епархија бокешка показала се као да ништа њега нема са својом сестром црквом далматинском!

Узроке ћемо ове појаве на страну оставити, док их потанко дознамо и природу њихову проучимо, а дај Боже да то не узбуђе ни од потребе.

Али имамо у овом питању црквеном другу појаву из Боке да изложимо, и да је најжесточије осудимо. Што је и повод дало овим редцима у овом предмету, у ком се нијесмо досад мијешили.

Одмах послје установе нове митрополије законименовани митрополит Хакман умрије. И овај случај поврати све ствари у првашње стање. Друго се да је и митрополија смрћу митрополитовом свој живот довршила. Барем се била министарству бечком лијепа прилика пружила да се извуче из неприлике, коју му Далмација представља на цара приправљаше.

У томе се с њеке стране истакну као кандидат на митрополитски престо владика Кнежевић. То су сви наши листови одма осудили а није се могло ни предпоставити да ће владика Стефан, пошто је онако енергично био ступио у одбрану црквених канона, сада их сам погазити само да се митрополитом вазове.

Али противу свега што су до сад наши листови писали, противу свега далматинског покрета и противу самог осједочења владике Кнежевића, некакав мудрац из Боке у „Н. Листу“

задарском одобрава установу нове митрополије, хвали зато бечко министарство, и потиче владика Стефана да се прими нове митрополије.

И што бисте рекли који је узрок толикој смјелости?

„Царско-црквена круна“ још непосвећеног владике Петрановића!

Пама је жао што у ову целијепу повјест долази уважено име г. архимандрита Петрановића, али нам је с друге стране мило јер се мора наћи принуђен да се придружи далматинском епископу у одбрану повјерене му цркве, како би од себе толику сумњу удаљио. Ми не можемо никако вјеровати да би г. Петрановић икад примио владичију митру цијеном и најмање повреди канона црквених, а камо ли да би допустио да та његова митра буде узрок не само повреди него и тоталног понижења свега угледа и достојанства православне цркве у Аустрији до сада сачуваног. Такова владичија заслужила би анатему свих јерархија православне цркве и презрење опће.

А то Бокећи несмију допустити ако желе останути синови великог православља и ако желе сачувати у Српству оно лијепо име с правом стечено.

За сада доста — ако узбуђе треба опет ћемо се повратити и на други начин. Т.

ЦЕТИЊЕ, 21. Јуна.

Одмах послје повратка Њ. Св. кнеза из Италије и са бечке изложбе, г. др. Богишић предузе опет себи повјерени рад. Ми смо у стању приопћити што год поближе, барем о правцу, којим удари г. Богишић, почињући вршити свој посао, правцу, кога није могао ни миомли озбиљан радилац у озбиљну послужу. Проговорити коју о томе, чини нам се већ из тога узрока не баш излишним, што судећи по ономе, што су њеке, а особито њеке иностране новине знале о томе казивати, очевидно долази, да је до сада мало гђе схваћана ствар у њеном правом значењу и тежини.

Подузеће такве важности, посао, који води свагда са собом огромне последице, као што је у опће свака кодификација, предпоставља већ само по себи, на намјењена била којој му драго држави, огромну и темељиту предјечну или предготовну радњу. Тим је неопходнија и тежа та предјечна радња за државу као што је Црна Гора, гђе законодавна радња у овакову размјеру нема предшаственика, гђе крајња особитост земљописног положаја, историјског развика, економних извора и свих других одношаја јавног и приватног живота не да ни помислити о какву пријеводу, подражавању или простој примјени туђих већ готових закона, па чинили они чудеса у држави, за коју су издани били. Ми ћемо се дакле за сада задовољити тек саопштењем плана те предготовне радње г. проф. Богишића, плана који не само што доби кнежеву потврду, него се већ и вршити почео. Та се радња дијели на пет слиједећих дијела:

1.) Састављање пространа а уједно с тим и подробна систематична програма у форми питања за описивање статистичких, економних, политичких, правних, административних и у опште социолошких одношаја, који постоје де факто у кнежевини црногорској, али у колико је то могуће, погледом на исторички развика појединих института и одношаја.

2.) Испитивање на темељу наведеног програма (questionnaire) старијих људи који добро познају Црну Гору, њезине обичаје, потребе,

суд и друге прилике, те су се досад бавили судбеним и административним послима, као и записивање њихова казивања.

3.) Често присуство у сенату при суђењу, претресању, расправи и рјешавању судних предмета с једне и административних послова с друге стране, да би се непосредно могао спознати с досадањом праксом суда и управе.

4.) Изучавање главнијех пресуђених послова (res judicatae) и праксе у пословима управе прошлих година, на основи протокола и акта судбених и административних, који се налазе у архиви сената и у другим средштиним уредима на Цетињу.

5.) Путовање по различним предјелима Црне Горе и Брда:

а.) да би се апотпично упознао с начином народног живљења у појединим предјелима, те се увјерно о тачности записаног, на темељу казивања вјештака (под 2), да би тако допуно и поправио што би могло бити пропуштено и нетачно схваћено.

б.) да би се главом упознао са обичним суђењем и управом срезних капетанија, као власти прве молбе.

Радња (под 1.), т. ј. систематични програм за расписивање већ је г. Богишићем у главноме израђен. И записивање по казивању (под 2) добро је напријед ступило, барем што се тиче западнијех нахија. Као казиваоци у томе послу бјеху Њег. Свјет. кнезом придјељени г. Богишићу два сенатора и један писар. Послови под 3 и 4, у сенату и архиви, такође су започети. Путовање по Црној Гори (под 5) почети ће се тек послје Петрова дне, јер ће тада по свој прилици и сам Господар предузети путовање по народу, па ће и г. Богишић с њиме на пут.

Кад сва та предјечна радња, изучење фактичких одношаја и сабирање грађе, готова буде, тад ће г. Богишић, обзиром на резултате својих истраживања на мјесту, на поједине законе до сад издате у Црној Гори, а да како, и обзиром на резултате данашње науке и најновијег европског законотворства, фиксирати главна начела којих се мисли држати при израђивању самијех закона, означити институте које по његовом мијењу, треба или укинути или преиначити или регулисати или увести, те подијети их на потврду законодавне власти, које све пошто буде одобрено, почети ће на томе темељу саму редакцију закона.

Сва означена предготовна радња, успркос њене тежине, држи се да ће, непригоди ли се ка: ва непредвиђена зашраба, бити проф. Богишићем свршена још прије почетка овогодишњег зимног доба. О коначним резултатима те радње, уздамо се, у своје вријеме, моћи обавјестити наше читаоце.

ИЗ НАШИЈЕХ И СТРАНИЈЕХ НОВИНА.

Хрватски „Обзор“ доноси чланак „Србија и Аустро-Угарска“, који су рјештавали и београдски „Исток“ и задарски „Н. лист.“ Чланак се труди да покаже право значење пута српског министра-предједника г. Ристића у Беч, па онда завршује овим ријечима: „Тим, што смо ми намагајли, да под правим видом представимо путовање Ристићево у Беч, нећемо (?) никако да оправдамо оне српске новине, (!) које се ту же (?) да славенски свијет (!) тако строго пазни на сваки корак српскијех државника; у исто вријеме прстом казују (!) црногорског кнеза, који може посјећати Беч, с Аустријом свакојаке уговоре склапати, да ушљед посредништва Андришијева помиљује црногорске ускоке; напошљетку да Турчину за готове паре читава села продаје, без да би му итко из славенског свијета то замјерио. Србија у том појаву морала би наћи узрока, да себи ласка (!) јер по нашем схваћа-

њу то ништа друго пезначи, по да словенски свијет добро појми важност положаја што га Србија на истоку заузима, и дужност, што јој тај положај налаже, **на њу отворенијем оком бдије, док на остале и кроз прете гледа.**

Писац или задахнитељ овога чланка извјесно је мислио, да га је написао с великом „државничком мудрошћу.“ Али на велику жалост и сувише је провидљив. Ми не можемо вјеровати, да је исти чланак поникао у редакцији честитог „Обзора“, и држио с извјесношћу, да је у овом случају кукавица подметнула своје јаје у гнездо „Обзорова.“ Јер осим крвнога непријатеља српског може ли и ко рећи, да Србија треба себи да ласка, што словенски свијет само њој а не и Црној Гори своју пажњу поклања? Не заиста, јер сваки зна да Србија **само с Црном Гором може учинити и свршити оно што српски народ очекује** ове двије кнежевине своје. Сујету, власто и користољубље можда је обманљиво могао и задовољити овај чланак, али патриотизам извјесно га није диктирао. И за то се не можемо довољно начудити трима именованим листовима, како су могли донијети онај чланак, који је очевидно пажњени томе, да провалу проваљује између узданица народа српскога — Србије и Црне Горе. И то чине листови, који су не једанпут заванили: „Авај, сложите се Србији и Црној Гори!“

ДОПИСИ.

Из ПОДГОРИЦЕ, 16. Јунија. — Од неколико дана почео се јако распаљивати турски фанатизам у српској Зети. Домаћи Турци чине таква јавна насиљја, каква се само у прошла времена чиняху, кад се нико за хришћанство заузимао није.

Сва је Зета узбуњена, сва је ожалосћена; можда та јавна турска насиљја могу и до побуне и до сукоба довести, који са новим насиљјама изазивљу тужни хришћански народ!

Јавили смо о врањском звону да су га Турци сломили, и да је то јако народ узбуњило, за које се сваки дан у Подгорицу договори чинише, само да униште сва звона хришћанска по тужној Зети (а то се види, јер звона ни цркве ни у Подгорицу Хришћани немају.) Али они звона наша никад уништити неће, макар се народ с побуном и под већи јаром подчинио, као што ће то најприје и бити, јер се никаква истрага ни поволење народу учињело није од стране мушира, а консули ни аберга немају за то.

Турци врањски и голубовачки у договору са Турцима подгоричким ставе мало сијена у цамију њипој у Голубовце те ју запале да изнесу само пред народом и властима да су им власи зетски цамију запалили. Тако учињеше и.

ПОДЛИСТАК.

МАЈЧИН СПОМЕН.

(Продужење.)

V.

Бјеше наступила велика зима. Снеж је сву околицу затрпао и путове тако завејао, да бичовјек мислио, већ нико и никаква новина не може доћи у ову усамљену долину. На ипак сусјед От донесе Хенрику једнога дана вјест, да му је дошао син, Рајнхолд. От се нарадоваше ни мало доласку свога сина, јер је он као и Хенриков отац науку називао беспослицом, а сувише Рајнхолд му се чинише много вјетренаст. Напротив Хенрик цијењаше много више Рајнхолда; јер још кад је био свршио своје науке, дао се на јавни рад, писао је у новинама, које га због оригиналности слога и мисли његовијех, називаху даровитијем и претсказиваху му лијепу будућност. Оне јављаху већ и за њека нова дјела његова, међу којима бјеше једно политично дјело и један велики роман. Пријатељи Рајнхолдови узносаху га много и један пјесник, тада већ познат у цијелој Њемачкој, написао је пет сонета Рајнхолду, у којима га јако узвисује. Наравно дакле да је и млади Хенрик морао бити усхићен познанством са Рајнхолдом. Сувише Рајнхолд се много забављаше у оно вријеме са Хенриком. Не имајући друштва на које је био научен, Рајнхолд је привлачио Хенрика себи и сваки дан се с њим саставао и шетао. Он му је причао много о свачему, читао му ъемачке пјеснике, декламирао му Гетова

Јунија по поћи, и у јутро скоче по хришћанским кућама да зулуме праве тражећи ко им је цамију запалио!!

Овај се глас разнесе по свој Зети и околинама да им раја запали цамију, те забит овдашњи за утишати народ повезе два топа и 100 домаћих Турака, те ствар привидно умири и утиша, и врати се, али по наредби Зека Алиша и Хасана Пепића скоче Турци голубовачки и зетски те су шездесет Турака привуку неколико стоговах сјена при цркви православној на Ђемовском пољу и запале „Никољцркву“ која је саборна била, и то у сред подне, на ни то неби доста те је заждише, него је сву разуре из освете према Хришћанима, а Турци су и цамију и цркву сами заждиши само да народ у веће ропство подвргну.

Ово су гласови, које ви из наших крајева доставити можемо, те нас Турци најнемилоштније злостављају, без да се влада на нас осврће и правичу да нам дадне.

Ономаде је забит подгорички послао једног заптију (жандара) по Зети да скупи неколико људи да их води у Подгорицу, који дошавши на Бистрице пађе неколико Зећана и почне их силовати да иду на измет (рад) у Подгорицу и почне се с њима раскубати, а ови упале пушкама, те заптију убију на мртво.

Завршујући ово, чух баш сада, да је власт турска у Подгорици ухватила Петка Симова, попа Ђока Вулетина, Илију Поповића, Сима Маровића и Пера Станова и да их је све бачила у апс, и ови ће сигурно погинути и пропасти са својијем кућама, ако од куд не буде брзе помоћи.

СКАДАР, 16. Јунија. — Да вам јавим за случај, који је овдје данас најзанимљивији, и о коме се много говори.

У сриједу бијаше дан Султана Абдул-Азиса, који се сваке године са обичним парадама светкује. Досадашњи сваки паша обичавао је у очи самога дана писмено јавити свима консулима за наступајућу светковину и позвати их, да учествују при томе и позивао их је и на вечерњу забаву у свој двор. Но садашњи заповједник Шефкет паша, као у свему, тако се и у овоме показао другачији од својијех предходника. Он није ништа јавио консулима, а у јутро само је оглашена светковина са пуцњавом с града, седам топова, и бијаше барјак развијен на граду и у вароши на ућумету.

Г. г. консули нијесу развили своје барјаке по обичају, него се прије подне скупили сви код консула рускога на разговор, за то, што им пије паша пријавио имендан царев. Руски и инглески консуло изјавили су се, да се барјаци не дижу, француски и аустријски да се дижу, а талијански секретар пристао је како год они хоће. Напошљетку сагласи ли су се у томе, да барјаке дигну тек у подне, када топови с града запуцају. Тако су и урадили. На поздрав нијесу ишли, ни-

Фауста и т. д. У кратко Рајнхолд је имао толики уплив на Хенрика, да га је овај поштовао као старијега пријатеља, који је у њему још тада пробудио многе лијепе мисли и тежње. За тијем су се растали. Рајнхолд је отишао у свијет, а Хенрик на свеучилиште у престоницу. Ту дозна Хенрик да је Рајнхолд отишао у Шпанију, да се бори с народом за слободу против Кристиноваца. То оживи у Хенрику све старе успомене и то још са више љубави и поштовања према Рајнхолду, јер се сад увјеравао, да Рајнхолд и ради као што је њекад говорио. За то дакле небијаше чудо, што се јако обрадовао доласку свога старог пријатеља и он одмах пође, да га потражи у његовој кући.

„Гдје је Рајнхолд?“ Запита улазећи у кућу Отову.

„Горе у соби; овдје му много дјеца сметају, одговори мати Рајнхолдова весела што види Хенрика радосно усхићена. Хенрик се пошпе на више, куцне на врата и, нечекајући одговора уђе унутра.

Рајнхолд лежаше на земљи на једном простирачу; на једну руку наслонио главу, а с другом држаше њеку књигу. Хједе се подићи кад угледа Хенрика, но овај бијаше већ крај њега, те се братски згрлише. Радоваше се и Рајнхолдовом састанку.

„Хвала Богу! или боље рећи: хвала боговима! ево опет једно људско лице. Тек је шест сахати како сам овдје, па ми се већ чини цијела вјечност. Ужасно дуго вријеме постаје ми гледајући ова сељачка лица. Кад човјек дође из свијета, из правога свијета, који то име заслужује,

ти их је наша звао и зато као да су се консули наљутали.

Не знам јели с овим та ствар свршена, само вам још толико могу рећи, да овдашњи консули нимало нијесу у љубав са Шефкет пашом, и ако ови одношаји потрају, могућно је да Шефкет паша неће ни овај пут дуго владати у Арбанији.

КОТОР, 18. Јунија. — На умјесни укор пошт. дописника одавде у прошлом броју вашег листа, што нико од нас млађијех људи неизноси на јавност ништа, што се међу нама догађа, ево хитим ја да и сам проговорим још коју о борби код нас због предстојећих општинских избора, а увјерен сам да ћу наћи мјеста у јуначком „Гласу Црногорца“, који нас је вазда заступао. Што досад нијесмо чеиће на јавност излазили, узрок је што се нијесмо неблагодарности надали од нашијех садашњих противника, него вазда очекивали од њих искреније и љубазније поступање, као што би требало да је међу браћом.

Што је дописник Ч. у пр бр. рекао, све је сушта истина, само ћу и ја њешто додати. Наши противници учинили су код нас раздор и своју странку називају „римокатоличком“ а нашу „православном“. То и тако учинише највише њихови попови, да у народу омразу посију и тако оборе данашњу општину, која је доста добра учинила. Она је између осталог увела народни језик и побринула се, да и овдашња гимназија буде такође народна, против чега највише устају баш данашњи наши противници предвођени од фанатични полова а по налогу свога старјешине. И они јавно говоре, да ће, ако општина у њихове руке дође, збацити све народне чиновнике, а гимназију учинити римокатоличкијем училиштем. На сувише казују још да ће довести у Котор Језујите, које сва просвјешћена мјеста мрзе и прогње. Но баш и кад би дошли до већине, варају се или хоће само да прост народ заварају, да ће то учинити, јер наш премилостиви монарх и влада не би никад могли допустити толике неправде. Па и кад би се баш то догодило, што никад и никако вјеровати не можемо, онда нам нико закратити не може, да нашу брцу шиљемо у сусједну Црну Гору, јер им је боље и основне школе у своје језику учити, него их дати непријатељима у руке. А и за све наше потребе набавићемо наше људе, занатлије и т. д., и кад ови осјете своју штету и пропаст, видиће онда нашо су се дали навести од фанатика. За то се у памет, док сте још на вријеме, јер ће те за све пошљедице ви одговорни бити. Ми, то знајте, попустити нећемо, јер већ не можемо, а братску нашу руку пружићемо вам тек онда, кад се опет освјестите.

Сад да вам јавим, како су противници поднијели политичкој власти њеку тужбу против

на пр. из друштва младе Њемачке, не може чисто да вјерује, да су они људи и ови сељаци иста створења. Ако овако устаре постаћу аристократ, жестоки аристократ. Један днo људи постоји да други храни, да овај други ужива живот у вјештини, науци и раскошћу. Велика риба храни се малом. И у Јевропи имамо ми бијели црнаца.

Хенрик се смијаше. „Ко вас не би познавао, морао би се уплашити од вас.

И Рајнхолд се гласно смијаше и рече: „Имате право! Али је опет тако као што кажем. Човјек живи у сопственој иронији, која је као ваздушна лопта хумора, која нас диже у највишу висину, одакле сматрамо свијет у умањености, уздигнути над временом, странкама, предрасудама и себичношћу. Ви ме разумијете Хенриче, ви сте ме вазда разумјевали, — доникле. Разумјевање једнога лица за друго губи се све више. Наравно. Нема вјежбања, нема личности. Наше се вријеме изједначаје. Сваки хоће да други буде као он псти и да све живи, мисли, осјећа, љуби и мрзи по једном истом калупу.“

„То би зло било“, рече Хенрик тек да њешто рече, пошто је Рајнхолд мало застао.

„Донеста зло, велико зло! настави Рајнхолд, — али то има и своје добре стране. Историју, особито њеке епоке неће више поједини стварати, него маса, народ, људство. Једнакост је лозинка. Извршне личности морају доћи на површину општости, или пропасти. Је ли вам криво то? Немате право, но и мени је криво. Јер шта је историја без карактера? Несносна пустиња, мртвара. Управо такве историје не може ни бити јер свако велико лице је узор развића, а разви-

садашњег општинског вијећа, коју су потписали три капоника, један поп, један црквени послужитељ и друга три фанатична лица, међу којима и један члан саког општинског вијећа, који је толико фанатизмом заслијевљен, да је заборавио да и себе самога онтужује. Незнамо шта ће се ријешити, али се потпуно уздамо у засвједочену честитост и правдољубивост старешине г. Репдића, који ће ставити в. влади праведно саопштити.

Истина је, што је казао дописник Ч. да има међу чиновницима свјеснијех и праведнијех, који се педају заводити страшћу. Као таквоме нека је част г. представнику Шкарпи-у, који није хтио потписати тужбу против општине, и исто тако г. одвјетнику грофу Смекију, на кога су се противници много уздали, но он не учини као г. Матарела, који издаде сада народну странку.

Највише се чудимо нашој браћи Шкаларима, Богданићима, па ћемо се још више чудити браћи Доброћанима, Прчаћанима и још неким мањим општинама, ако се даду завести од непријатеља, који хоће да нам утамаме наш матерњи језик а у сва та мјеста у свакој кући говори се нашим народним језиком, као што је у њих и одјело народно. Дакле грјех и срамота би била, да издаду род свој. Но надамо се, да ће и овога пута проглашени народни пријатељи Трифковићи, Радоичићи, Каменировићи, Шбутиге, Ђуровићи, Веровићи и друга браћа братински радити, као што су им очеви и ђедови радили и у љубави са православнима живили, без да су своју вјеру с тијем упропастили.

Жалимо ће се међу браћом Шкаларима непаходи врши поморски капетани Андрија Петовић и Ђуро Дончић, који би знали као свијесни људи довести своју браћу да се од наше народне странке неодвају но да са сусједима у што вишу љубав живу, јер у најзадње то би им највишу корист прилијело.

Доставља на јавност и то, како сам разумио да су нека поштепа лица била код овдашњег г. епископа Маркића и казали му по њиховом увјерењу да неби граво било да се он противи народној странки; и на томе да им је одговорио да је и он сам народњак, али ипак треба му се противити јер — он каже — да је овоме најпре повода дао (!) наш мирољубиви г. владика Петраковић; и сувише да им је казао — не знам на каквој темељу — да примећује у статистици како католицизам у Боку све на мањи број спада; па се још говори да је пресидјално писао право на Беч, достављајући да ако се час пре не буде стало на пут православној вјерисповијести у Боки, да ће Аустрија Боку изгубити (ха! ха!). — Сад незнамо дали је баш све истишете што се говори, ма ако је тако, другчије ми се неможе рећи но да су то све злобне и глупе измишљене потворе намеравајуће једино да нас неправедно опадну. — Ради би смо били да нам та господа докажу колика су Римокатолика Православни у своју вјеру преобратили, пошто

говоре да у Боку њихов број на мање спада.

Но ми се нећемо обавири још бавити са особом г. епископа Маркића, нити ћемо да понављамо с каквом смо радношћу сви ми његово напменовање за овдашњег епископа разумјели и како смо га овде сјајно дочекали и дубоко га поштовали, ма ако буде до потребе доставићемо на јавност једно по једно нека поштени свијет суди како се с наше стране поступало и како нам се благодарило.

Запста је жалосно па и стидно у данашње доба до оваквијех непријатности долазити, па благодаримо Богу ће се ми народњаци у овакој позицији находимо, јер пошто нам се овако ради ће смо још у огромној већини, што би пак наши бездушни непријатељи од нас радили да су они у Боки у овој већини као што смо ми, а још више да им је овако на близу Рим као што је нама Црна Гора, чинили би од нас свако безаконје.

Боже дај да из ове натегнуте облачине, сине сунце из ведрине, и да нас споји у чисту и искрену љубав, која ће нам најкориснија бити. А на свршетку потјећамо наше суграђане на ријечи Мантегација: „Посвети твоје поштено дјело, твоју славу, твоју побједу мјесту твоме и народу твоме. То је част твоја, која ипак неумире!“ —

М. — н. СРИЈЕМ (Војводина српска) 4. Јунија. — Паша названа браћа Мађари, или боље рећи мађарска влада из Пеште, не оставља се свога уобичајенога правца и рада, па праме нашем народу овђе у Војводини. Она хоће да и на даље тера општем путем, којим је од почетка своје владавине отпочела, нити њојзи што смета, нити ју може што научити, и праме свијема догађајима као да је нема и глува, напније се да силом створи оно што баш никако није могуће. Барон Мајтењи бивши кр., управо мађарске владе, повјереник, освједочивши се да му је заман сламу млатити и проти вјетру вејати, напустио је сам као што веле то комесарство, и оставивши Нови Сад, без једне ријечце да коме рече да одлази и да се захваљује на своме дојакошњем комесаровању. Њега више код нас није, нити ће га бити, он је опет у своју хотску вармећу отишао, и то без да му се могаше жеља и воља па ни гојена освета — испунити. Спрома Мајтењи како на празно комесаровање, како ли му се баш ни једна од његових жеља и накана не могаше испунити. Знамо да ће неко вријеме љутити жалити што је тако морао му цио његов рад или још боље рећи нерад на лијо проћи, а особито жалиће г. барон што се није коса о камен ударила, онако као што се је он хвалио говорећи: „кад се ја са Милетићем састајем, удариће коса о камен“. Можда је и ударила но г. барун не имаше каде осјегити, али нек се сјети да више није комесар, да је на томе захваљно,

„Ништа! „одговори Рајнхолд равнодушно. Видио сам да је стара форма, стари назори па сам батално, а свијет хоће ново и има право што то хоће.“

Из даљег разговора који је трајао скоро до поноћи, видио је Хенрик, да је Рајнхолд пошљедњијех година много проживио, много предузимао, али ништа свршио није. Недопадаше му се његова несталност и недошљедност, али је ипак одржао лијепу мишљење о њему. Можда више због тога, што је у самоћи својој осјећао потребу да има другога. Како било да било, мислио је, Рајнхолд је необично, знатан човјек, и његов долазак је за мене права срећа.

Далл срећа или несрећа, види ће се на пошљетку.

VI.

У јутру се пробуди Рајнхолд, кад му је мајка налагала пећ.

„Је си ли добро спавао сине? запита га мајка, кад је видила да је будан и сједне на његову постељу.“

„Прилично,“ одговори зјевајући, „но јутрос ме јеца рано пробудише. Не би ли их могла ће даље макнути?“

„А ће?“

„Чудно! одговори зловољно. Отац је нашљедно сада толико новаца, па ипак још живи у овој старој, рђавој, уској кућици.“

„Та ми смо, сине, вазда сретни били у овој кући; жао би нам било, оставити је.“

„Предрасуде! Па није ми само за поћ него и за дан. Дјена ће ме узнемиравати у моме раду.

а у нас бива по обичају да се висока господа увијек на звању захваљују баци и онда кад их са којег звања ћерају. — Било како му драго, он нас је оставио и отпутовао, и тиме ако ништа више оно бар толико принтедно, да његова преузвишеност владика Грујић не ће морати из под Баре пролазити у Нови Сад. Но и то је мала вајда саде кад већи дјеца на све стране пјевају при крају сваке пјесме „из под Баре“. —

Мисли ћете да нас је мађарска влада саде на миру оставила. Боже сачувај! Она нам је и опет комесара састарала се писновати. Овог другог комесара бјеше јој врло тешко наћи јер се пјоле увијавији људи не хтједоше тога правога посла да приму. Но шта нема у богитини, па тако и код велемоћне мађарске владе? Она је нашла некаквог Хубера, старог пензивнарца, и тога је за другог комесара замјеника баруну Мајтењију нашла, који ће и опет к нама доћи да се у наше рођене и сопствене ствари мијеша, и да их у колико буде могао — орка.

О том новом незваном госту прича се да је српски непријатељ, и да је као такав већ познат још од доба када је у Сријему у Каменици код спахије, његовим одвјетником био. И сад не зове ли се то брацки, лијепи, и поштено, кад се тако на праме јединоме народу ради? По ми водимо нека их, да видимо докле ће ду и куда доспјети, а уједно да нам је времена могли би их и зажалити, што тако чине и што су у толико кратковиди; за њих као да не може свијетло слијепило, са њиховијех заслијевљенијех очију скинути. Они не ће ду да познаду правду, прегледају вријеме, и глухи су напрем свему што се у свијету догађа. Ко тако ради тај ће прије а после свога рада горки плод испустити. Ми би их ма и узгред могли запитати: Зашто не погледају да ће се нагодба са Хрватском постићи, да ће по свој прилици баном преузвишени г. Мајураић постати и т. д. и онда? Зар не мирнише то све на оно, да се коло наоколо окреће. — Сјећамо их да може доба и опет наћи као што бјеше 1841 године, и онда гдје је множина живих чина који би ваљало свакојача да им за равнало служе? Оволико што у краће само наговјешћујемо, како би знали да се од наше стране све и свестрано испитује, и да о свеју што тачнијех рачуна водимо, а приликом штат об овоме предмету на посе дођемо, и ријеч за себе поведемо. —

Да вам још речем, да наше црквене и просветне ствари и данаске помршене и затрпане леже, управо ни на небу ни на земљи. Администратор патријаршије владика Грујић, као такав и на таквоме мјесту, амаи баш ни зашто ни мукајет; ради [са нашег народа добром и имовином што ко хоће, и што му је воља. Учитеље, књиге, из школа уклањају и протерују, Никанор Ћути. Бароније се не подижувају, опитише туже и туже Никанор — Ћути. Манастири и народна добра, то је постало бунште, и ко колико и више може,

так мора се преображавати, у једној тачци појмљиво постати. Сваки гени је надгробни камен једнога старог времена и почетак новог.“

Још је дуго говорио Рајнхолд час у шали час с великијем жаром па и жестином. Глас му се мијењао природно и пријатно, као у вјештог глумца, па је исто тако и са тијелом кретао. Говорио је свашта и своју прву озбиљну изреку исто тако је озбиљно оборио другом. Хенрик га опомене на ту његову противрјечност, он се чласно смијаше и рече: „Видите, драги Хенриче, ја сам нека врста Монтања. Факта, примјере, мисли, мишљења све ја то ставим једно поред и преко другог; нека противрјече себи. Једи то моја кривица? Од закључака ја се чувам као и Монтањ. То је све што се учинити може према потврјечју које свијет испуњава. Тако се најбоље огледа свијет и живот. Нека сваки узме, што му се свиди, што сварити може, или, ако му је потреба, на што ће се љутити. Најгори су логични људи са њиховијем надутијем закључцима. Догод ми не познамо сва факта и све законе који свијет држе, дотле би ваљало забрањити сваку логику.“

Хенрик поче давати право општем људима, који су о Рајнхолду рђаво мислили. Њему постаде и си и његов говор отужан, па зато да би разговор обрнуо, запита га, ће је потоње године провео.

„Свуда и није; а обичао сам по Јевропе, да ма ће што год ново нађем. И не нађох. А ја у ново. Свијет хоће ново, повиче Рајнхолд.“

„А шта је од вашијех лијепијех књижевних планова, о којима сте ми још некада говорили. Што је с опшијем великијем романом, о коме су неке већ и повине говориле.“

Како ћу да мислим кад је доље толика граја. Слушај само, како се дери мали Томо! Овдје не може изображен човјек живјети.

„Умири се, сине, уздахне мајка;“ ја ћу гледати, да јецу утишам. Само се оцу не мој жалити, јер ће бити одмах кавге.

Рајнхолд слегне сраменима. Мајка изиђе да му спреми и донесе каву. Он се међу тијем дигне, обуче собну хаљину и стане зјевајући на прозор. Нећу моћи овдје дуго стајати, помисли у себи погледавши село и околину све под великијем снјегом. За неколико подјеља бићу већ и оцу моме досадан, и да ме скине с врата, радо ће ми дати пешто од свога нашљедства. Па ћу онда опет у свијет. У тијем мислима сјети се Хенрикове посјете и задовољно се смјенише. Сјетио се свега, што је говорио, и чинише му се да му мисли добре и оригиналне бијаху. И један пут постаде најживији. На десет које угледа кућницу учитељеву, која сада жалом изгледаше, по у њето са бантом и лијепијем зеленилом око ње бијаше то право гнездо туче. На прагу те кућнице угледа Рајнхолд старог учитеља Табија и уз њега једно ђевојче од свјетлијех двадесет година. Ето нешто ново за Рајнхолда. Ђевојка бијаше по варовици обучена и чинише му се много умљата и лијепи.

„Ко је она ђевојка?“ запита он мајку, кад му је допијела каву.

(Наставиће се.)

тако и отере и одисе. Чим ради изиђемо из ове гдјекоје педјеле, да видите докле по-
дарио једног изјезичког сталска може

Епархијалних скупштина немамо, а ово ће
бити за то, да само переди грђи и већи об он-
тинама гомлају се, и да мјестимце свјештен-
ство до пекушења се може довести. Управо зала
и невоља толико је у нас, чрез нашега народа
ицајце и противнике — почињено, да би вам се
и дуге и предуго имали јадати. — Све је заман,
и сав панор нашега народа овђе противника о-
стаје. Јер је у народу оживјела чиста и јака
свијест, са којом плући у напријед мора својој
ијели додсијети.

ЦЕТИЊЕ, 23. Јуна. — У педјељу, 17. о. м. про-
славио је рођен дан младога напљедника Данила.
Послије службе било се на честитање, а у подне
ово је у кнежевском двору велики објед.

— У прошлу суботу освешћена је црква у
женском ништиту свечанијем начином. Освећењу
је присуствовала и Њ. Св. кнегиња, под стара-
тељством које ова школа стоји. Истога дана и
ученице су распуштене на одмор својим кућама.
Црква је врло лијепо оправљена и украшена у-
годијем даровима Њ. В. царице руске као по-
кровитељке ништита.

Дознајемо, да ће пдје школеке године ви-
ше Српкиња из Боке которске доћи у наш
женски ништитут, и то осим онијех, које ће бити
прилике на сами трошак ништита. Честити Ср-
бин, г. Томо Липовац из Котора пријавио је већ
управитељки г.ђици Надежди Пацевић, да жели о
свом трошку послати своје двије ћери, а разу-
мјесмо још и за друге двије ћеројнице. Ми се
радујемо, да ова наша велика женска школа налази
и изван Црне Горе толикога и све већег повје-
рења, које међутијем досадањи успјех подпуно и
оправдава.

— 21., 22. и 23. о. м. одржан је годишњи
испит у Богословији. Њ. Св. кнез, да се лично
успјеху, присуствовао је испиту, а исто
преосвештени митрополит г. Иларион и друга го-
спода.

— Главни надзорник школа г. Шпиро Кова-
чевић вратио се прошле педјеље с пута обилаз-
иће школе у унутрашњости. Он је свуда држао
строги годишњи испит, и хвали нам се са особитим
успјехом. До мало времена бићемо у стању
доијети опширнијим извјештај о стању и ового-
дишњем успјеху наших школа.

— Новине стране и наше већ одавно
говоре о неком посредовању грофа Андри-
шија код Њег. Св. кнеза Николе, да би се
црногорски ускоци у Аустрији могли повратити у
своју отачину, Црну Гору. Вјест која се прои-
иела и разлагала са свијем је погрешна. Нама није
знато о никаквом посредовању Андришијевом, а
и нам се да би и неумјесно било, па због тога
да је и немогућно. У цијелој ствари толико је
истине, да су се црногорски ускоци обратили
Њ. Св. кнезу с молбом, да им буде дозвољено
вратити се у Црну Гору. Кнежевски сенат одго-
ворио је просиоцима, да се слободно вратити могу,
и то не тек ушљед ове молбе њихове, него на
основу амнестије, која је још год. 1863 свијема
ускоцима издана. И ушљед те амнестије вратили
су се оне и друге године неки ускоци из Аустрије
и Турске, који се и сада у Црној Гори налазе,
или се са црногорским пасошом, као црногорски
држављани, у иностранству баве. Наша црногорска
браћа у Аустрију могли су дакле своје домољуб-
ије задовољити и прије ускраћена субвенције од
стране Аустрије, а сада, пошто им је поново
јавно одговорено, не могу већ у никаквој неиз-
вјесности бити.

Н О В О С Т И.

СРПСКА ВОЈВОДИНА. — Званичне новине
потврђују, да је дакле доиста кр. комесар, Мај-
теми разрјешен од своје тешке и залудне дуж-
ности, а на његово мјесто да полази неки Хуб-
нер, но са ограниченим пуномоћством. Говори се,
да је помоћник комесаров Ђорђе Поповић та-
кође отпуштен.

ИТАЛИЈА. — По вјестима из Рима минис-
терска криза још траје.

АМЕРИКА. — У неким крајевима Амери-
ке велика је колера. Исто у Њујорку. И пред-
сједник Грент боловао је јако, но је оздравно.

ИТАЛИЈА. — Шах персијски још је у
Лондону. Велике му се почести указују, јер је
влада рада да га придобије и да помрачи петро-
градске свечаности у част Шахову. Из Лондона
полази Шах право у Беч.

ИСПАНИЈА. — Још никако да се редовно
стање учврсти. Министарство стоји тек за врије-
ме и брзо ће се ново образовати. — Шпанија
је укинула своје послаништво на папском дво-
ру у Риму.

ТУРСКА. — У прошлу Суботу кренуо је
преко Одесе нови посланик турски за Беч. —
Султан још болује, и мисли се, да ће у случају
његове смрти тешко проћи без револуције због
напљества. — Вицекраљ мислени још је у Цар-
играду. И ако се он показује сада понизан
султану сумњају ипак на њега, да спрема Тур-
ској тешки удар.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(Јунаштво на жељезничкој прузи.)
На јужно-западној лондонској жељезници бијаху
радници управо при послу, кад је јурио брзи влак
из Ексетера. Пожурив се једва се уклонише вла-
ку, ну један их опази, да заборавише у хитиљ
одапти њекаков лапац, што је био преко пруге
разпет. Тај јуначина, освједочен да ће се влак
суновратити у дубљину испод колотечине, ако
лапац не буде оданет, скочи пред влак, распусти
срето лапац те влак пројурн даље. Спасио је
тко зна колико живота, ну својим је платио. У
часу, кад је баш извезао лапац, захвати га ло-
комотива те разнесе на комаде. За вриједним ју-
начином плаче жена и троје сирочади.

(Ратација +.) Урбан Ратација, за кога
смо јавили да се 24. Маја упокојио у Фросино-
ну, родио се 17. Јуна 1808 у Александрији. Отац
му је био судија, син се васпитавао о државном
трошку, и доцније свршивши правне науке с до-
брим успјехом био је најпре адвокат у Турину а
за тм у служби код апелације у Касали, гдје се
већ 1838 год. одликовао као бесједник. После ре-
волуције од 1848 изабран је био у Александрији
за посланика на скупштину, где се придружио ли-
бералима. По поразу код Кустоце краљ га позва
у министарство, које је само осам дана трајало.
Тад се Ратација баци у опозицију, коју предво-
ђаше Цоберација. Пошто је пак ова странка побје-
дила, преузме он министарство унутрашњих по-
слова а доцније правде. Али се у питању римске
експедиције вастављање папе оцјени од минис-
тра-предсједника. Посљедица томе бјеше те је
Цоберација пао. Ратација остане у министарству, па
и онда, кад се примирје међу Пјемонтом и Ау-
стријом закључило, ком је сљедовала пораза код
Новаре. На три мјесеца како је Карло Алберто
оставио престо буде Ратација оборен па као ра-
дикалац заузме своје мјесто у опозицији. Доцније
је прешао у лијеви центар, од кога су се тражиле
само нове реформе. Најприје је био подпредсјед-
ник а г. 1852 предсједник скупштине. На скоро
за тим ступи као министар правде у кабинет, гдје
је као другара нашао свога пређашњег против-
ника Кавура. 1858 изишавши из министарства
и у својој струци одмијењен Кавуром, последи
годину дана, и то пошто је вилафранчки мир био
закључен, дође опет на управу послова, али да
је после шест мјесеци остави. Ратација је био
жесток противник уступању Нице и Савојске Фран-
цуској. Пут пак, што га је крајем 1861 год. пре-
дузима у Париз, учини те се његова политика са
свим преокрену, постави од то доба најтоплији
поборник тјеснога савеза с Француском. Од Марта
1862 па до Марта 1863 стајао је опет на врху
кабинета. Од 1862 год. ожењен је Летицијом На-
полеоновом Визе-Солмсовицом, сестром краља
Лукијана Бонапарте.

(Штатистика напредка Француској.)
Исказ о раду ратних судова у Врсаљу због ко-
муне носи ужасно-грозну сведочбу о силној рев-
ности његовој, са којом немилеце убија и тлачи
своју слободну и племениту браћу. Тако, на смрт
је осуђено 204; на вјечиту робију 80; на за-
точење управ 6000; на затвор од три мјесеца па
до на годину 1500; на затвор већи од године 1307.
Свега са мањим осудама осуђено је 11.813;
5000 је пуштено из недостатка доказа; а 2225
проглашено је невиним. Тај ратни суд дакле, раз-
правио је свега 19.123 парнице. У овом нечуве-
ном броју пису осуде које су учињене 1871 год.
њеким судом, нити убиства која је маршал Мак-
Махон триумфирајући са својом војском починио.
Јесте ли видели напредак француске? како је лијеп!

П Р И Н О С Л А Н О

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Да красна одзива, који срета моје пјесме
у милом народу моме! Вршидба у двије по-
пуне године доживила своје греће издање у не-
колике хиљаде комада. Крвава кошуља има-
ла околу пет тисућа предбројника у свијех
шест мјесеци. На сад опет доизао „Славенско
благодотворително Ошнство св. св. Кирила и Ме-
тода у Одеси“, да ја намјеравам издати збирку
својих пробранијех пјесама, које су пшеле у
периоду од 25 година, па вином страном обје-
лодањене по различитјем српско-хрваткијем ча-
сонисима, те ће у једној књизи (близу до 400
пјесама) запремити скоро 70 печатанијех табака
на обичној осмини; — Друштво, рекох доизао,
на само собом послало ми злаћену јабуку, —
2.000 форината, — у име трошка за штампу те
моје књиге, са изјавом, да је то учинио из
уважења према мојему 25 годишњем раду на
јавном и књижевном пољу.

Дакле, не само што је оваковијем патриот-
ским пожртвовањем славна Дружина оспурала
издање мојијех споменутијех пјесама, но је и
особиту личну почаст тијем мени изказала, свр-
нувши свој обзир на мој двадестпетољетни рад;
који ако и није огроман био: био је и пак из-
крен, срчан и сталан баш и у онпјема тренутцима,
кад су се честе бјезде око мене окупљале.

Зато бјелодано изјављујем своју најдушев-
нију захвалност милој браћи и славној Дружини.
Боже дај да моје пјесме, које су вазда осјећа-
њем обште слоге и љубави дисале, и поглавито
с тога у својем народу вазда лијепо и усрдно
причекиване биле, принесу које зрице више на
свети олтар свеславенске узајамности! То би од
мене било највеће уздарје на онакову обилату
дару; на онакој личној част, којом ме је славна
одеска Дружина јавно почастила.

Цетиње 20. Јунија 1873.

Ј. Сундечкић.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Блаженопочивши Сарајлије Јово Њук и
Стојан Ђуровић завјетоваше и дароваше
фонду школском и црквеном, први 4000 ф. ср.,
а други 6000 ф. ср.

Благодарна општина захваљује од свега
срца својој блаженоупокојеној родољубивој браћи.
Њима Бог дао рајско насеље, а у народу им
вјечни спомен остао и на њих се многа браћа
угледала!

Сарајево, 9. Јунија 1873.

О Б Ј А В А.

6. Јулија о. г. држаће се јавна лицитација
Руја (Шомака). Који га желе купити, нека дођу
реченога дана на Цетиње у сенатско здање.

Цетпње, 21. Јунија 1873.

Секретар Сепата,
Лука Мартиновић.

О Г Л А С.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ И ИНПОТЕНЦИЈУ (Ослабљену мушку снагу).

лијечи темељно и јамчи за сјајни и
трајни успјех

ДР. МОРИЦ ХАНДЛЕР,

доктор медицине и хирургије, магистар
бабичлука и очнијех болести.

Ординира сваки дан: од 11 с. до 1 с.
прије подне и од 3 до 5 сат. по подне.
Станује у Пешти, Leopoldstadt, Palatin-
gasse N.о 13, 1 stock N.о 14.

На писма с приложеном наградом одговара
одмах.

На захтјевање прима боишке и у посебнијем
часовима.

(20—20)